

Rritja e të ardhurave të disponueshme

Programi qeverisës

2021-2025

Rritja e të ardhurave të disponueshme

2021 - 2025

A. Analizë e premtimit “Rrisim të ardhurat e disponueshme me 20% deri në fund të mandatit”

B. Kuadri Rregullator dhe politikat

C. Analiza e alokimeve fiskale dhe performancës

D. Vlerësimi arritjeve të premtimit dhe shpërndarja e efekteve në rajonet e vendit dhe shtresat e popullsisë

E. Analiza e përmbushjes së premtimit për Pagën Mesatare Bruto në Shqipëri

Vlerësimi i përmbushjes së programit

PËRGATITJA DHE SHPËRNDARJA

Raport progresi

Vlerësimi i programit të qeverisë 2021-2025 dhe eficientia e menaxhimit të kostove:
1200 ditë qeverisje

Evaluation of the government program 2021-2025 and cost management efficiency:
1200 days of governance

www.polifakt.al

www.altax.al

info@altax.al

Janar 2025

Tirana, Shqipëri

Polifakt.al është një platformë e pavarur dhe e besueshme për monitorimin e realizueshmërisë së premtimeve politike. Ajo ofron analiza të detajuara mbi zbatueshmërinë financiare të angazhimeve elektorale, duke i krahasuar ato me performancën reale të qeverisë dhe alokimet dhe kufizimet buxhetore.

Pikat kyçe të Polifakt.al në vlerësimin e përmbushjes

Monitorimi i premtimeve zgjedhore dhe programeve qeverisëse

[Polifakt.al](#) ndjek sistematikisht premtimet e bëra nga liderët politikë, duke vlerësuar:

Realizueshmërinë. A janë premtimet të arritshme brenda kontekstit aktual ekonomik?

Burimet financiare. A janë ndarë burime të mjaftueshme për zbatimin e premtimeve?

Statusi i përmbushjes. Tregon nëse premtimet janë realizuar, pjesërisht realizuar, apo të përcaktuara.

Krahasimi me kapacitete fiskale dhe kostot e përmbushjes

Platforma krahason në mënyrë të vazhdueshme premtimet me ndarjen e fondeve dhe ndryshimet në Planin Buxhetor Vjetor (PBV). Kjo ndihmon në identifikimin e:

- ✓ Përputhshmërisë midis premtimeve politike dhe shpenzimeve reale.
- ✓ Transparencës dhe përgjegjshmërisë në ndarjen dhe përdorimin e fondeve qeveritare.

Raportet e progresit

[Polifakt.al](#) gjeneron raporte periodike për të dokumentuar progresin në përmbushjen e premtimeve. Këto raporte përfshijnë:

- Vlerësimin e performancës së ministrive dhe sektorëve përkatës.
- Përditësime mbi shkallën e arritjes së objektivave të qeverisë.

Kjo qasje siguron një mbikëqyrje të detajuar dhe të pavarur, duke përmirësuar llogaridhënien dhe transparencën në qeverisje.

Kushtet e përdorimit të Raportit

Qëllimi dhe përgjegjësia

Raporti shërben si bazë për hartimin e politikave ekonomike për të shmangur krizat financiare dhe për të forcuar qëndrueshmërinë ekonomike.

Çdo mendim i shprehur në raport i takon autorit dhe nuk përfaqëson pikëpamjet institucionale të ALTAX apo POLIFAKT.

Riprodhimi dhe shpërndarja

Çdo përmbajtje e këtij raporti mund të shpërndahet ose riprodhohet vetëm duke ruajtur saktësinë dhe duke cituar burimin origjinal (Qendra ALTAX).

Përmbajtja duhet të shoqërohet gjithmonë me njohjen e cilësisë së burimit në çdo lloj përdorimi.

Kushtet për përdoruesit

Përdoruesit që ndajnë raportin duhet të promovojnë pajtueshmërinë me këto kushte nga përdoruesit përfundimtarë.

Çdo tentativë për të shitur përmbajtjen, plotësisht ose pjesërisht, kërkon leje paraprake nga Qendra ALTAX.

Kufizime të përdorimit

Raporti mund të përdoret vetëm për qëllime jo-fitimprurëse.

Çdo riprodhim duhet të shoqërohet me citimin e burimit origjinal si Qendra ALTAX.

Fjalë Kyçe: #premtime zgjedhore #program qeverises #dialog deliberativ #analiza #buxheti #prioritete #politike #pergjegjshmeri financiare #transparence #kapacitete fiskale #permbushje

Kodi JEL: D72, E62, H50, P11

© Të gjitha të drejtat e rezervuara nga **Qendra ALTAX**.

Konsiderata

(Shqip) Ky dokument është një produkt i bashkëpunimit mes një grupi të gjerë kontribuesish – autorëve, ekspertëve, përpunuesve të të dhënave dhe stafit mbështetës nën drejtimin e Drejtoreshës Ekzekutive. Lexuesit dhe ndjekësit janë një komponent kyç për vijimësinë e punës.

ALTAX nëpërmjet këtij dedikimi falënderonë autorët, si kontribuesit kryesorë. Me analizën e tyre ata kanë kryer një punë të rëndësishme në modelimin dhe analizimin e problematikave ekonomike dhe politike. Nga produkti analizës kanë siguruar saktësinë dhe renditjen e të dhënave statistikore, si dhe strukturimin e argumenteve dhe përfundimeve për temën kryesore të infrastrukturës dhe transportit.

Me këtë rast falënderojmë edhe përpunuesit e të dhënave statistikore, të cilët kanë ndihmuar në ilustrimin e analizës së plotë, duke identifikuar dhe përshkruar momentet kyçe që lidhen me temat ekonomike dhe politike.

Një falënderim i veçantë është për ekspertët që bashkëpunojnë vullnetarisht me ALTAX. Nga komunikimi me ta janë marrë mendime profesionale dhe etike që kanë ndikuar në përmirësimin e dokumentit.

Një falënderim i veçantë shkon për dizajnerin për formatimin profesional të bërë këtij publikimi si dhe për ndihmën në vijimësi duke kontribuar në aksesin dhe përdorimin praktik të dokumentit nga lexuesit në aplikacionin ALTAX që mund të shkarkohet në [App Store](#) dhe [Google Play](#).

Kjo analizë është drejtuar dhe koordinuar nga Drejtoresh ekzekutive e ALTAX, e cila ka mbikëqyrur procesin e hartimit të analizës, si dhe promovimin e vizionit të organizatës nëpërmjet gjithë produkteve të ALTAX

Falënderimi i ALTAX drejtohet edhe për lexuesit dhe ndjekësit. Ata luajnë një rol të rëndësishëm për motivimin e vazhdueshëm të ALTAX në publikimin e analizave të tjera dhe në ruajtjen e objektivit për të qenë një komentator i politikave fiskale dhe ekonomike në Shqipëri dhe më gjerë.

Për komente dhe sqarime, ju mund të na kontaktoni duke shkruar tek info@altax.com

Acknowledgement

(English) This document is a product of collaboration between a wide group of contributors – authors, experts, data processors and support staff – under the leadership of the Executive Director. Readers and followers are a key component for the continuity of the work.

ALTAX through this dedication thanks the authors, as the main contributors. With their analysis, they have done an important job in modeling and analyzing economic and political issues. From the analysis product, they have ensured the accuracy and ordering of statistical data, as well as the structuring of arguments and conclusions on the main topic of infrastructure and transport.

On this occasion, we also thank the statistical data processors, who have helped illustrate the complete analysis, by identifying and describing key moments related to economic and political topics.

A special thanks goes to the experts who voluntarily cooperate with ALTAX. From communication with them, professional and ethical opinions have been obtained that have influenced the improvement of the document.

A special thanks goes to the designer for the professional formatting of this publication and for the ongoing assistance by contributing to the access and practical use of the document by readers in the ALTAX application that can be downloaded from the [App Store](#) and [Google Play](#).

This analysis was directed and coordinated by the Executive Director of ALTAX, who has overseen the process of drafting the analysis, as well as the promotion of the organization's vision through all ALTAX products

ALTAX's thanks are also addressed to its readers and followers. They play an important role in the continuous motivation of ALTAX in publishing other analyses and in maintaining the objective of being a commentator on fiscal and economic policies in Albania and beyond.

For comments and clarifications, you can contact us by writing to info@altax.com

Follow ALTAX and Polifakt on social media, Web and in our App

FISKALISTI

You are placed in our focus and
We are at your attention creating together!

ALTAX - POLIFAKT

We publish and distribute information,
ongoing analysis and studies.

ALTAX

Communicate through social media addresses

ALTAX

Watch our informative and educational videos

ALTAX.AL

Read and download unique analyses and studies

POLIFAKT.AL

Look at how many political promises have been kept.

App Store
Google Play

Download the application to have it delivered directly to your cell phone.

A relationship about the commonalities that unite us in everyday life.

Objektivi - Rritja e të ardhurave të disponueshme

Synimi

Përmirësimi i kushteve ekonomike për qytetarët dhe rritja e fuqisë blerëse.

Qëllimi

Të arrihet një rritje prej 20% të të ardhurave të disponueshme deri në fund të mandatit, duke kontribuar në përmirësimin e standardeve të jetesës dhe mundësive ekonomike për familjet.

Rrisim të ardhurat e disponueshme me 20% deri në fund të mandatit

A. Analizë e premtimit “Rrisim të ardhurat e disponueshme me 20% deri në fund të mandatit”

1. Premtimi: “Rrisim të ardhurat e disponueshme me 20% deri në fund të mandatit”

Ky premtim është një angazhim kryesor i Programit Qeverisës 2021-2025, i cili synon përmirësimin e standardit të jetesës dhe fuqizimin e konsumit të brendshëm përmes:

- Rritjes së pagave dhe pensioneve.
- Përmirësimit të sistemit të taksave, duke ulur ngarkesën për shtresën e mesme dhe të ulët.
- Zhvillimit të sektorëve ekonomikë produktivë për të nxitur rritjen e të ardhurave individuale dhe kolektive.

Produktet Konkretizuese të Premtimit

1. Rritja e pagës mesatare:

- Nga 72,000 lekë/muaj në 85,000 lekë/muaj deri në fund të mandatit.

2. Rritja e pragut të taksimit të të ardhurave:

- Tatimi 23% aplikohet vetëm mbi pagat mbi 200,000 lekë, me objektiv që të shkojë në 250,000 lekë.

3. Rritja e pensioneve:

- Përmirësim i indeksimit dhe mbështetje shtesë për të moshuarit përballë inflacionit.

4. Mbështetje për bizneset dhe punësimin:

- Fondet prej 50 milionë euro për turizmin dhe 50 milionë euro për manufakturën.

5. Politikat e mbrojtjes sociale:

- Mbështetje për familjet në nevojë dhe për bizneset e vogla për të reduktuar barrën fiskale dhe për të rritur të ardhurat neto.

2. Konteksti Politik

- **Qëndrueshmëria politike:** Premtimi për rritjen e të ardhurave ka për qëllim të ruajë mbështetjen popullore për një qeveri që synon stabilitet social dhe përmirësim të mirëqenies.
- **Kompeticioni elektorale:** Ky premtim adreson shqetësimet kryesore të qytetarëve, duke synuar një fitore të qëndrueshme në zgjedhjet e ardhshme.

Kundërshtime dhe sfida:

- Opozita dhe shoqëria civile e kanë kritikuar këtë premtim për mungesë të qartësisë në zbatimin praktik dhe burimet financiare për ta mbështetur.

3. Konteksti Social

- **Emigrimi dhe mungesa e kapitalit njerëzor:** Për të arritur rritjen e të ardhurave, është thelbësore që qeveria të ulë nivelin e emigrimit, veçanërisht të të rinjve dhe profesionistëve.
- **Shtresat e pambrojtura:** Premtimi lidhet me përmirësimin e të ardhurave për shtresat e mesme dhe të ulëta, duke synuar një shpërndarje më të barabartë të pasurisë.
- **Rritja e fuqisë blerëse:** Rritja e të ardhurave të disponueshme është jetike për të stimuluar konsumatorin e brendshëm dhe për të ulur varësinë nga remitancat.

Produkte konkrete në nivel social:

- Lehtësira për familjet me të ardhura të ulëta dhe shtresat vulnerabël përmes reduktimit të barrës fiskale dhe subvencioneve.
- Politika të fuqishme për reduktimin e varfërisë.

4. Konteksti Ekonomik

- **Struktura ekonomike:** Rritja e të ardhurave të disponueshme mbështetet në performancën e sektorëve kryesorë si turizmi, manifaktura dhe bujqësia.
- **Norma e rritjes ekonomike:** Qeveria ka parashikuar një rritje mesatare prej 4.5% në vit, e cila është një parakusht për rritjen e të ardhurave.

Investime në modernizimin e industrisë:

- Përshpejtimi i amortizimit për makineri dhe pajisje të industrisë 4.0.
- Stimuj për teknologjitë miqësore me mjedisin dhe kursimin e energjisë.

Produkte konkrete në nivel ekonomik:

- Nxitja e transformimit teknologjik përmes fondeve për modernizim dhe përmirësim të produktivitetit.
- Kredite dhe garancitë për sektorët strategjikë që gjenerojnë vende pune dhe të ardhura.

5. Konteksti Buxhetor

- **Mungesa e hapësirës fiskale:** Borxhi publik dhe deficitin buxhetor janë sfida kryesore për realizimin e rritjes së të ardhurave pa rënduar financat publike.
- **Riorientimi i shpenzimeve:** Për të përmbushur këtë premtim, qeveria do të duhet të rrisë efikasitetin e shpenzimeve publike dhe të zvogëlojë evazionin fiskal.

Produkte konkrete në nivel buxhetor:

- Reduktimi i tatimit mbi të ardhurat për shtresën e mesme dhe të ulët.
- Përmirësimi i mbledhjes së taksave për të rritur të ardhurat buxhetore pa rritur barrën fiskale.

6. Faktori Ndërkombëtar

- **Mbështetja nga institucionet ndërkombëtare:** Banka Botërore dhe BE-ja kanë ofruar asistencë për zhvillimin ekonomik, modernizimin e institucioneve dhe përmirësimin e administrimit fiskal.
- **Lidhja me procesin e integritimit evropian:** Përmirësimi i mirëqenies është një nga kriteret indirekte që lidhen me harmonizimin me standardet evropiane.
- **Procesi Berlinit dhe Plani rritjes:** Rritja e bashkëpunimit rajonal mund të ndihmojë në rritjen e investimeve dhe zhvillimin e tregut të përbashkët.

Produkte ndërkombëtare të mbështetjes:

- Projekte të bashkëfinancuara për zhvillim social dhe ekonomik.
- Mbështetje teknike dhe financiare për modernizimin e sistemit tatimor.

Zbatimi praktik i premtimit kërkon:

- Stimuj fiskalë të qartë dhe të zbatueshëm për shtresat e mesme dhe të ulëta.
- Monitorim të afërt të rritjes së pagave dhe reformave të tjera ekonomike.
- **Transparenca në përdorimin e fondeve** është thelbësore për të arritur produktet konkrete të premtimit.
- **Adoptimi i politikave fleksibël:** Përballë krizave të mundshme ekonomike dhe sociale, qeveria duhet të jetë e gatshme të rishikojë prioritetet për të mbrojtur rritjen e të ardhurave

B. Kuadri Rregullator dhe politikat

Premtimi i rritjes së të ardhurave të disponueshme me 20% deri në fund të mandatit 2021-2025 është një angazhim i rëndësishëm i qeverisë shqiptare, i cili synon përmirësimin e standardit të jetesës dhe fuqizimin e konsumit të brendshëm. Për të analizuar kuadrin rregullator dhe përputhshmërinë e këtij premtimi me strategjitë dhe politikat për sektorin deri në 2025, do të shqyrtojmë disa dokumente kyçe:

1. [Strategjia Kombëtare për Mbrojtjen Sociale 2024–2030](#)

Kjo strategji synon përmirësimin e kushteve të jetesës për shtresat vulnerabël dhe rritjen e mbrojtjes sociale. Ajo përfshin masa për rritjen e të ardhurave për individët dhe familjet në nevojë, si dhe përmirësimin e shërbimeve sociale. Në këtë kuadër, rritja e të ardhurave të disponueshme për shtresat e mesme dhe të ulëta është në përputhje me objektivat e strategjisë.

2. [Strategjia Afatmesme e të Ardhurave 2024–2027 dhe Plani i Veprimit](#)

Ky dokument synon rritjen e të ardhurave buxhetore përmes përfshirjes në ekonominë formale të më shumë tatimpaguesve dhe jo nëpërmjet rritjes së normave tatimore. Ai parashikon ndryshime në skemën e tatimit mbi të ardhurat, si rritjen e pragut të patatueshëm

dhe ndryshimin e normave të tatimit, që do të ndikojnë në rritjen e të ardhurave të disponueshme për individët.

3. [Strategjia e Menaxhimit të Financave Publike 2023–2030](#)

Kjo strategji fokusohet në përmirësimin e menaxhimit të financave publike dhe rritjen e transparencës. Një menaxhim më i mirë i financave publike mund të krijojë mundësi për rritjen e shpenzimeve në sektorët që ndikojnë në rritjen e të ardhurave të disponueshme, si arsimi dhe shëndetësia.

4. [Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive 2023–2030](#)

Kjo strategji synon rritjen e mundësive të punësimit dhe zhvillimin e aftësive të punëtorëve. Përmirësimi i mundësive të punësimit dhe rritja e pagave janë elementë kyç për rritjen e të ardhurave të disponueshme për individët.

Përputhshmëria me Strategjitë dhe Politikat

Premtimi i rritjes së të ardhurave të disponueshme me 20% deri në fund të mandatit është në përputhje me objektivat e strategjive të mësipërme, të cilat synojnë përmirësimin e kushteve të jetesës, rritjen e mundësive të punësimit dhe zhvillimin e aftësive, si dhe përmirësimin e menaxhimit të financave publike. Për të arritur këtë objektiv, është e nevojshme një koordinim i ngushtë ndërmjet këtyre strategjive dhe një implementim efektiv i masave të parashikuara.

C. [Analiza e alokimeve fiskale dhe performancës](#)

Për të bërë një analizë të plotë mbi tendencat historike në alokimet fiskale dhe performancën sektoriale, si dhe për të krahasuar kostot me alokimet aktuale buxhetore dhe kapacitetet fiskale kemi strukturuar informacionin në një analizë gjithëpërfshirëse. Kjo do të mundësojë një pasqyrë të qartë mbi sfidat dhe mundësitë për të arritur objektivat e premtuara të rritjes së të ardhurave dhe zhvillimit ekonomik.

1. **Tendencat Historike në Alokimet Fiskale dhe Performancën në Sektorët Përkatës**

a) Tendencat Historike:

Rritja e Të Ardhurave Personale: Rritja e të ardhurave personale është realizuar kryesisht përmes rritjes së pagave minimale dhe pensioneve. Megjithatë, kjo ka qenë e moderuar për shkak të kufizimeve fiskale. Në periudhën e kaluar, rritja e pagave dhe pensioneve ka pasur një ndikim të kufizuar në rritjen e të ardhurave të disponueshme, për shkak të:

- **Presionit Fiskal:** Të ardhurat e mbledhura nga taksat dhe borxhi publik janë të kufizuara dhe kanë kufizuar mundësinë e financimit të rritjes së pagave dhe pensioneve.
- **Mungesa e Reformave Fiskale:** Pa reforma të thella në administratën tatimore, është e vështirë të rriten të ardhurat për individët, sidomos në kushte të borxhit publik të lartë.
- **Programet Sociale dhe Subvencionet:** Programet sociale dhe subvencionet për sektorët ekonomikë janë përdorur për të ndihmuar shtresat e ulëta dhe për të stimuluar kërkesën

në sektorët kryesorë, por shpesh janë të lidhura me presionin për të kontrolluar deficitin fiskal.

- Pavarësisht përpjekjeve, këto programe nuk kanë mundur të krijojnë një rritje të qëndrueshme të fuqisë blerëse për shkak të kufizimeve në shpenzimet publike.

b) Performanca Sektorale:

Spektori i Punësimit Publik: Spektori i punësimit publik ka qenë një shtyllë e rëndësishme për rritjen e të ardhurave, pasi ka kontribuar drejtpërdrejt në përmirësimin e kushteve të jetesës për individët që punojnë në administratën shtetërore. Kjo ka ndikuar pozitivisht në të ardhurat e disponueshme për shumë qytetarë.

Investimet në Sektorët Privatë (Manifaktura dhe Turizmi): Investimet në sektorët privatë, si manifaktura dhe turizmi, kanë pasur një ndikim të kufizuar për shkak të:

- **Pandemis dhe Infrastrukturës së Dobët:** Pasojat e pandemisë dhe infrastruktura e dobët kanë penguar zhvillimin e këtyre sektorëve. Përveç kësaj, investimet në turizëm nuk kanë sjellë përfitime të mëdha për shkak të sezonalitetit të sektorit dhe mungesës së promovimit të qëndrueshëm.

Shkaqet e ngadalësimit të rritjes historike

- **Mungesa e Produktivitetit:** Produktiviteti i ulët ka bërë që rritja e pagave dhe prodhimit të jetë ngadalësuar, duke e penguar përmirësimin e të ardhurave për individët.
- **Evazioni Fiskal:** Një pjesë e madhe e të ardhurave është humbur për shkak të evazionit fiskal, duke e bërë të vështirë financimin e shpenzimeve publike për zhvillimin ekonomik.
- **Migrimi i Fuqisë Punëtore:** Migrimi i fuqisë punëtore ka kontribuar në humbjen e potencialit ekonomik të vendit, duke i kufizuar mundësitë për zhvillim të qëndrueshëm të ekonomisë dhe të ardhurave për individët.

2. Kostot Direkte dhe Indirekte të Zbatimit të Premtimit

a) Kostot Direkte:

- **Rritja e Pagave dhe Pensioneve:** Rritja e pagave dhe pensioneve kërkon një alokim shtesë prej 50-70 miliardë lekë në vit. Ky alokim është i nevojshëm për të mbajtur një rritje graduale të të ardhurave të disponueshme për individët, por mund të shkaktojë një ngarkesë të rëndë në buxhetin e shtetit.
- **Subvencionet për Sektorët Produktivë:** Spektori i turizmit dhe manifaktura kërkojnë investime të konsiderueshme për të nxitur zhvillimin. Sipas programit qeverisës, një buxhet prej 100 milionë eurosh është i nevojshëm për të mbështetur këta sektorë.
- **Ulja e Tatimeve për pagat e Ulëta:** Ulja e taksave për pagat e ulëta mund të çojë në një humbje të të ardhurave tatimore të cilat mund të përbëjnë 3-5% të të ardhurave totale tatimore, por mund të stimulojë konsumimin dhe rritjen e kërkesës.

b) Kostot Indirekte:

- **Rritja e Shpenzimeve Publike dhe Borxhi Publik:** Rritja e shpenzimeve publike për rritjen e pagave dhe subvencionet mund të sjellë një rritje të borxhit publik, duke krijuar presion

në financat e shtetit. Kjo mund të kufizojë mundësinë për të financuar programe të tjera, si investimet në infrastrukturë.

- **Humbja e Mundshme e Investimeve Alternative:** Përqendrimi në rritjen e të ardhurave dhe mbështetje për sektorët e specifikuar mund të sjellë një mungesë të mundësive për investime alternative që mund të kontribuonin në zhvillimin e mëtejshëm të ekonomisë.

3. Krahasimi i kostove me alokimet buxhetore, të Ardhurat dhe kapacitetet Fiskale

a) Alokimet Aktual Buxhetore:

- **Paga, Pensione dhe Mirëqenie Sociale:** Rreth 35% e buxhetit vjetor alokohet për paga, pensione dhe mirëqenie sociale, që e kufizon fleksibilitetin për rritje të mëtejshme. Ky është një faktor që kufizon mundësinë për të financuar programe të tjera që mund të kenë një ndikim të drejtpërdrejtë në rritjen e të ardhurave të disponueshme.

b) Të Ardhurat e Parashikuara:

- **Rritja Ekonomike:** Parashikohet një rritje ekonomike prej 3.5% në vit. Ky skenar rritje është i rëndësishëm për të siguruar burime të mjaftueshme për mbështetje të shpenzimeve të reja, por çdo devijim nga ky skenar mund të ndikojë negativisht në të ardhurat e buxhetit.

c) Kapacitetet Fiskale:

- **Borxhi Publik:** Borxhi publik edhe pse në ulje nga viti 2021 në 2024 ka kufizuar kapacitetin fiskal të shtetit për të mbështetur masat e reja, pa pasur nevojë për shkurtime të shpenzimeve të tjera ose rritje të taksave. Kjo e bën më të vështirë financimin e programeve që kërkojnë shpenzime të mëdha në sektorët e shërbimeve sociale dhe zhvillimit ekonomik.

Në përmbledhje, **tendencat historike** kanë treguar një rritje të kufizuar të të ardhurave personale, duke u mbështetur kryesisht në rritjen e pagave dhe pensioneve, por kjo ka qenë e lidhur me kufizimet fiskale dhe mungesën e rritjes produktive. Sektori i punësimit publik ka qenë një shtyllë e rëndësishme për rritjen e të ardhurave, ndërsa investimet në sektorët privatë kanë hasur pengesa për shkak të pandemisë dhe infrastrukturës së dobët.

Kostot direkte dhe indirekte të zbatimit të premtimeve janë të konsiderueshme dhe kërkojnë një menaxhim të kujdesshëm të shpenzimeve, për të siguruar që rritja e pagave, subvencionet dhe ulja e taksave për shtresat e ulëta të mos shkaktojnë një borxh të tepruar publik. **Alokimet aktuale buxhetore** dhe **kapacitetet fiskale** janë të kufizuara, duke kërkuar një rritje të vazhdueshme të të ardhurave dhe një kontroll më të mirë të borxhit publik për të realizuar objektivat e premtuara

D. Vlerësimi arritjeve të premtimit dhe shpërndarja e efekteve në rajonet e vendit dhe shtresat e popullsisë

Për të vlerësuar realizimin e premtimit për rritjen e të ardhurave të disponueshme me 20% deri në fund të mandatit, është e rëndësishme të shqyrtojmë informacionet nga buxheti dhe dokumentet relevante, duke përfshirë Programet Buxhetore Afatmesëm dhe buxhetet vjetore për periudhën 2024-2025, si dhe të dhënat e tjera të azhurnuara për të nxjerrë një pasqyrë të plotë dhe të detajuar të progresit dhe sfidave.

1. Arritjet Sasiore dhe Të Ardhurat Buxhetore

- **Paga Mesatare:** Paga mesatare bruto për vitin 2024 (sektori publik dhe privat) ka arritur në 77,769 lekë, duke shënuar një rritje të dukshme prej mbi 30% krahasuar me vitin 2021 (59,565 lekë). Kjo është një arritje e dukshme dhe është në linjë me objektivin për rritjen e të ardhurave të disponueshme.
- **Të Ardhurat Buxhetore:** Parashikimi i të ardhurave buxhetore për vitin 2024 është 735.9 miliardë lekë, ndërsa për vitin 2025 është parashikuar të arrijë 754.6 miliardë lekë. Kjo rritje prej 5.6% krahasuar me vitin 2024 tregon një rritje të qëndrueshme të burimeve të ardhura, por kjo kërkon një menaxhim të kujdesshëm për të shmangur deficitin buxhetor.

2. Përafrimi me Zotimet Financiare

- **Alokimet për Sektorët Strategjikë:** Alokimet e pjeshme për sektorët strategjikë, si turizmi (50 milionë euro), manufaktura (50 milionë euro), dhe transporti (5 milionë euro) janë një hap pozitiv për mbështetje ekonomike, me një ndikim të mundshëm në rritjen e të ardhurave të disponueshme për individët në këta sektore.
- **Shpenzimet për Paga dhe Pensione:** Kostot e rritjes së pagave dhe pensioneve janë parashikuar të kenë një ndikim të rëndësishëm në buxhet, me një shtesë prej 40 miliardë lekësh për pagat dhe 143 milionë euro për pensionet, duke përfshirë kështu një ngarkesë të mëtejshme për menaxhimin e borxhit publik.

3. Kostot Direkte dhe Indirekte të Zbatimit

- **Kostot Direkte:** Rritja e pagave dhe mbështetje financiare për sektorët strategjikë kërkon një alokim të konsiderueshëm buxhetor. Shtesat për pagat dhe pensionet për vitin 2025 janë të dukshme, duke i dhënë mundësi përmirësimi të fuqisë blerëse, por gjithashtu duke krijuar një presion të madh mbi burimet financiare.
- **Kostot Indirekte:** Pritet një rritje e interesave të borxhit publik, me një shtesë prej 40 milionë euro për vitin 2025, që do të kërkojë menaxhim të kujdesshëm të borxhit për të mbajtur stabilitetin fiskal.

4. Vlerësimi i Kërkesave Infrastrukturore dhe Administrative

- **Infrastruktura dhe Kapacitetet Administrative:** Zbatimi i politikave kërkon përmirësime të konsiderueshme në menaxhimin e fondeve dhe alokimin e investimeve në mënyrë efikase. Kjo kërkon forcimin e kapaciteteve administrative për të realizuar objektivat e premtuara në mënyrë efikase dhe të përgjegjshme.

5. Vlerësimi i Ndikimit Afatgjatë

- **Stabiliteti Ekonomik dhe Zhvillimi Social:** Rritja e të ardhurave të disponueshme mund të stimulojë konsum dhe investime, por ka nevojë për të qenë e qëndrueshme për të parandaluar rritjen e pabarazive sociale dhe dëmimin e qëndrueshmërisë ekonomike dhe mjedisore.
- **Rreziqet dhe Mundësitë:** Rreziqet kryesore janë rritja e borxhit publik dhe inflacionit, ndërsa mundësitë janë përmirësimi i standardeve të jetesës dhe ulja e varfërisë, nëse politikat janë të drejta dhe të zbatueshme.

6. Monitorimi dhe Transparenca

- **Auditet dhe Monitorimet:** Ka pasur përmirësime të pjesshme në menaxhimin e financave publike, por auditet dhe monitorimet nga organizata si ALTAX dhe Faktaje sugjerojnë se ka ende sfida për të adresuar përdorimin jo të plotë të fondeve dhe mungesën e transparencës.
- **Roli i KLSH:** Komisioni i Llogarive Publike ka pasur një rol të rëndësishëm në auditimin e projekteve të financuara nga buxheti, duke siguruar që fondet të shpenzohen në mënyrë efikase dhe me përgjegjësi.

Në përgjithësi, përmbushja e premtimit është ende një sfidë, por progresi është i dukshëm dhe mund të arrijë një realizim të plotë nëse qeveria adreson sfidat e menaxhimit financiar dhe të implementimit.

Për një vlerësim më të thelluar dhe më të detajuar të shpërndarjes dhe efektit të premtimit për rritjen e të ardhurave të disponueshme me 20% deri në fillim të vitit 2025, mund të përfshijmë një analizë më të thelluar të faktorëve makroekonomikë, ndikimit të politikave fiskale dhe buxhetore, si dhe ndikimeve sociale që lidhen me përfshirjen e grupeve të ndryshme të popullsisë dhe rajoneve të ndryshme të vendit.

Për të arritur një kuptim të plotë, është e nevojshme të theksojmë disa fakte dhe referenca shtesë për të përforcuar komentet dhe përfundimet.

1. Shpërndarja në Rajonet e Vendit

Vlerësim dhe Efekt:

- **Rajoni i Tiranës dhe Qendra Urbane:** Ky rajon përbën qendrën ekonomike të Shqipërisë, duke pasur 30% të Prodhimit të Brendshëm Bruto (PBB) të vendit dhe përqindje të lartë të bizneseve dhe investimeve të huaja. Kjo ndikon në përfitime të drejtpërdrejta nga rritja e të ardhurave të disponueshme për banorët e këtij rajoni. Por, një sfidë për këtë rajon mbetet çmimi i lartë i jetesës dhe përqindja e lartë e papunësisë së fshehur, e cila mund të pengojë rritjen efektive të pagave.

Fakt: Shpërndarja e të ardhurave në Tiranë është më e pabarabartë, pasi shumë individë që punojnë në sektorë të shërbimeve dhe industrisë ndihmojnë në ngritjen e PBB-së, por kjo ndikon më pak tek shtresat më të varfra, si ata që punojnë në sektorë të tjerë të informalitetit.

- **Rajonet Jugore dhe Veriore:** Për këto rajone, potenciali për rritje të të ardhurave është më i kufizuar për shkak të varësisë nga sektori i bujqësisë, që karakterizohet nga nivele të ulëta të produktivitetit dhe investimeve. Për të rritur mundësitë e punës, janë të nevojshme politika që mbështesin bujqësinë dhe zhvillimin e turizmit, i cili ka treguar rritje vitet e fundit.

Referencë: Sipas të dhënave të Bankës Botërore, rajonet jugore dhe veriore kanë pasur rritje më të ulët të investimeve dhe zhvillimit ekonomik krahasuar me rajonet urbane.

- **Rajoni i Veriut** ka nevojë për investime të drejtpërdrejta në infrastrukturë dhe sektore të tjerë industrialë për të krijuar mundësi për punësim të qëndrueshëm.

Fakt: Rajoni i Kukësit, për shembull, ka pasur mbështetje të kufizuar nga politikat qendrore dhe një numër të vogël mundësish për punë, duke ndikuar në rritjen e migracionit drejt qyteteve më të mëdha.

2. Shpërndarja në Industrinë

Vlerësim dhe Efekt:

- **Sektori i Shërbimeve dhe Teknologjisë:** Ky sektor ka potencialin më të madh për të rritur të ardhurat e disponueshme për individët që punojnë në fusha si IT, shërbime financiare, dhe telekomunikacion. Kjo është një mundësi për individët që jetojnë në rajone më urbane, për të cilat është dokumentuar një rritje e ndjeshme e pagave.

Fakt: Sipas të dhënave të Agjencisë Kombëtare të Punësimit, numri i pozitat e lira në sektorin e teknologjisë dhe shërbimeve ka pasur një rritje të qëndrueshme me 7% çdo vit në periudhën 2019-2023.

- **Sektori i Bujqësisë dhe Industrisë:** Ky sektor ka mundësi të kufizuara për rritje të të ardhurave për individët që punojnë në të. Sektori i bujqësisë vazhdon të përballet me sfida të mëdha, përfshirë çmimet e ulëta të produkteve bujqësore dhe mungesën e investimeve në teknologji. Përveç kësaj, politikat që mbështesin këtë sektor dhe zhvillimin e tij janë të nevojshme për të krijuar mundësi pune dhe rritje të pagave.
Referencë: Raporti i Bankës Botërore mbi bujqësinë në Shqipëri thekson se sektori ka nevojë për reforma të thella dhe investime për të rritur produktivitetin dhe pagat.

- **Sektori i Ndërtimit dhe Infrastruktura:** Ky sektor ka treguar rritje të qëndrueshme, veçanërisht për shkak të investimeve në ndërtimin e infrastrukturës dhe projekteve të zhvillimit të turizmit. Ky ndikim do të sjellë mundësi për punësim dhe rritje të pagave, veçanërisht për ata që punojnë në infrastrukturë dhe ndërtim.

Fakt: Sipas të dhënave nga INSTAT, sektori i ndërtimit ka kontribuar me rreth 15% në PBB-në e Shqipërisë në vitin 2022.

3. Shpërndarja në Shtresat e Popullsisë

Vlerësim dhe Efekt:

- **Punonjësit me Paga të Ulëta:** Ky grup mund të përfitojë më shumë nga rritja e të ardhurave të disponueshme përmes mbështetjes të drejtpërdrejtë dhe politikave që

mbështesin rritjen e pagave minimale. Politikat që mbështesin shtresat me paga të ulëta mund të kontribuojnë në rritjen e nivelit të jetesës për këta individë.

Fakt: Paga minimale në Shqipëri ka pësuar një rritje prej 54% në vitet 2020-2024, e cila ka ndihmuar në përmirësimin e kushteve për individët me të ardhura të ulëta.

- **Grupet Vulnerabël dhe Papunësia:** Për individët që janë të papunë ose që punojnë në sektorë joformalë, efektet mund të jenë më të kufizuara, pasi barrierat e mungesës së mundësive për punë të qëndrueshme janë të dukshme. Ky premtim do të kërkojë reforma të thella për përfshirjen e këtyre individëve në tregun e punës dhe eliminimin e barrierave që pengojnë qasjen në mundësi pune të qëndrueshme.

Fakt: Sipas të dhënave të INSTAT, niveli i papunësisë është mbajtur rreth 11% në periudhën 2021-2023, ndërkohë që papunësia rinore është më e lartë në nivelin 25%.

- **Pensionistët dhe Familjet me të Ardhura të Ulëta:** Politikat që mbështesin pensionistët dhe familjet me të ardhura të ulëta mund të rrisin ndihmën dhe mundësitë e përfitimeve të drejtpërdrejta për këto shtresa.

Fakt: Sipas të dhënave të Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, përfitimet për pensionistët janë rritur me 3% në vitin 2023, që ka ndihmuar përmirësimin e kushteve të jetesës për këtë grup.

4. Vlerësimi i të Dhënave Makroekonomike dhe Rritja e Të Ardhurave

Rritja e të ardhurave mesatare është një tregues pozitiv i zhvillimit ekonomik, por shpërndarja e kësaj rritjeje është një faktor kritik. Rritja e të ardhurave mesatare është vërtetuar nga të dhënat e fundit të Agjencisë Kombëtare të Statistikave, ku u regjistrua një rritje e të ardhurave nga 30,962 lekë në 2021 në 42,209 lekë në 2023.

Rritja e çmimeve të konsumit, si në energji dhe ushqime, ka ndikuar në nivelle të ndryshme, duke e bërë efektin e rritjes së të ardhurave më të vogël për grupet me të ardhura të ulëta.

Politikat që mbështesin sektorët më të avancuar dhe të shërbimeve, si dhe ato që ndihmojnë grupet më vulnerabël, mund të kontribuojnë në një shpërndarje më të barabartë të përfitimeve nga rritja e të ardhurave. Megjithatë, politika duhet të jetë më e fokusuar për të mbështetur sektorët dhe grupet më të varfra dhe për të shmangur polarizimin ekonomik mes rajoneve dhe shtresave të popullsisë.

Programi ka një potencial të konsiderueshëm për përmbushje

Duke u mbështetur në analizat bëra, përmbushja e programit deri në vitin 2025 mund të vlerësohet me një nivel të përgjithshëm të përmbushjes për secilin nga elementët e analizuar.

Ky vlerësim merr parasysh faktorët e mundshëm të zhvillimit, rritjen e mundësive dhe sfidat që mund të paraqiten në të ardhmen.

1. Shpërndarja në Rajone

Rajoni i Tiranës dhe Qendra Urbane: Ky rajon ka një potencial të madh për përfitime nga programi, për shkak të koncentruarit të aktiviteteve ekonomike dhe mundësive për investime në sektoret e shërbimeve dhe teknologjisë. Mundësitë për punësim dhe zhvillim janë të larta, dhe ndikimi i programit pritet të jetë i dukshëm.

Vlerësim i përmbushjes: 75% (i afërt me maksimumin në raport me mundësitë e rajonit).

Rajonet Jugore dhe Veriore: Këto rajone, për shkak të kufizimeve si infrastruktura dhe investimet e ulëta, kanë mundësi më të ulëta për rritje të të ardhurave të disponueshme. Sidoqoftë, mundësitë në sektorë si bujqësia dhe turizmi mund të krijojnë mundësi të kufizuara rritjeje.

Vlerësim i përmbushjes: 55% (përmbushje e kufizuar për shkak të faktorëve pengues).

2. Shpërndarja në Industritë

Spektori i Shërbimeve dhe Teknologjisë: Ky sektor ka mundësitë më të mëdha për të krijuar të ardhura të disponueshme dhe mund të shënojë një përmbushje të lartë për individët që angazhohen në të. Rritja e mundësive të punës dhe pagave është e dukshme në këtë sektor.

Vlerësim i përmbushjes: 85% (përmbushje e lartë dhe zhvillim i shpejtë).

Spektori i Bujqësisë dhe Industrisë: Pavarësisht mundësive që ofron ky sektor, pengesat janë të shumta, përfshirë mungesën e investimeve dhe barrierat teknologjike. Ndikimi është më i ulët në krahasim me sektorë të tjerë.

Vlerësim i përmbushjes: 45% (përmbushje e ngadaltë për shkak të sfidave strukturore).

Spektori i Ndërtimit dhe Infrastruktura: Ky sektor ka një ndikim pozitiv për individët që punojnë në të, veçanërisht për pagat e punonjësve, por është gjithashtu i varur nga investimet dhe politikat mbështetëse.

Vlerësim i përmbushjes: 65% (përmbushje e moderuar, me mundësi për rritje të mëtejshme).

3. Shpërndarja në Shtresat e Popullsisë

Punonjësit me Paga të Ulëta: Rritja e pagës minimale dhe përmirësimi i kushteve të punës është një përparësi e programit. Ky grup ka mundësi të përfitojë në mënyrë të dukshme nga politikat mbështetëse.

Vlerësim i përmbushjes: 75% (përmbushje e lartë dhe mundësi për rritje të pagës).

Grupet Vulnerabël dhe Papunësia: Pavarësisht angazhimeve për përfshirjen e grupeve vulnerabël, përpjekjet për krijimin e mundësive të punës janë të vështira për shkak të mungesës së investimeve dhe mundësive të trajnimit. Ky proces kërkon më shumë kohë dhe burime.

Vlerësim i përmbushjes: 55% (përmbushje e kufizuar, kërkon përmirësime të mëtejshme në politikat mbështetëse).

Pensionistët dhe Familjet me të Ardhura të Ulëta: Përfitimet sociale dhe pensionet mund të përmirësohen, por niveli i rritjes do të varet nga mundësitë buxhetore dhe prioritetet qeveritare. Rritja e përfitimeve për këtë grup është e mundur, por e varur nga faktorë të jashtëm.

Vlerësim i përmbushjes: 65% (përmbushje e moderuar, në varësi të situatës ekonomike dhe politikave buxhetore).

4. Faktorët Makroekonomikë dhe Rritja e Të Ardhurave

Rritja Ekonomike dhe Investimet: Rritja e PBB-së dhe investimet e huaja janë të domosdoshme për mbështetje të qëndrueshme të programit. Këto faktorë kërkojnë angazhim të vazhdueshëm dhe strategji për sektorët më të varfër.

Vlerësim i përmbushjes: 70% (përmbushje e kënaqshme, por e varur nga stabiliteti i investimeve dhe politikave makroekonomike).

Vlerësimi përfundimtar i përmbushjes së programit deri në 2025:

Përmbledhje e të gjitha vlerësimeve tregon një përmbushje të përgjithshme të programit që varion nga 45% deri në 85%, me një theks të veçantë në sektorët e shërbimeve dhe teknologjisë, ku mundësitë e përfitimeve janë më të larta. Sidoqoftë, rajonet më të varfra dhe sektorët tradicionalë, si bujqësia dhe industria, do të kërkojnë më shumë përpjekje dhe investime për të arritur një nivel të kënaqshëm përmbushjeje.

Vlerësimi total i përmbushjes së programit: 66%

Përmbledhje finale:

- **Shpërndarja në Rajone:** 60-65% përmbushje.
- **Shpërndarja në Industrinë:** 65-75% përmbushje, me përparësi për sektorët e shërbimeve dhe teknologjisë.
- **Shpërndarja në Shtresat e Popullsisë:** 60-70% përmbushje, veçanërisht për grupet me paga të ulëta dhe pensionistët.
- **Makroekonomia dhe Investimet:** 65-75% përmbushje, me vëmendje për sektorët më të varfër dhe rajonet e kufizuara.

Programi ka një potencial të konsiderueshëm për përmbushje, megjithatë do të kërkojë më shumë investime dhe përpjekje për të adresuar paparazitë rajonale dhe sektoriale, si dhe për të mbështetur grupet më vulnerabël.